

Тема 3. Засади кримінального процесу

Ключові терміни та поняття до теми:

Поняття засад кримінального провадження; класифікація засад кримінального процесу; конституційні засади кримінального процесу; спеціальні (галузеві) засади кримінального процесу; законність; недоторканність житла чи іншого володіння особи; недоторканність права власності; розумні строки; презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Семінарське заняття 3

1. Поняття, значення, система та класифікація засад кримінального процесу.
2. Зміст та значення засад кримінального процесу:
 - 1) верховенство права;
 - 2) законність;
 - 3) рівність перед законом і судом;
 - 4) повага до людської гідності;
 - 5) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність;
 - 6) недоторканність житла чи іншого володіння особи;
 - 7) таємниця спілкування;
 - 8) невтручання у приватне життя;
 - 9) недоторканність права власності;
 - 10) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини;
 - 11) свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї.
3. Зміст та значення засад кримінального процесу:
 - 1) заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення;
 - 2) забезпечення права на захист;
 - 3) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень;
 - 4) змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
 - 5) безпосередність дослідження показань, речей і документів;
 - 6) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності;
 - 7) публічність;
 - 8) диспозитивність;
 - 9) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами;
 - 10) розумність строків;
 - 11) мова, якою здійснюється кримінальне провадження.

Розв'язати задачі:

Під час самостійної підготовки студенти письмово вирішують запропоновані задачі. На занятті відбувається обговорення їх рішень та реферативних повідомлень.

1. Хвостова звернулася із заявою до слідчого, в якій вказала, що з її сараю було викрадено майно на суму 2750 грн. Вона висловила припущення, що крадіжку міг вчинити її сусід Саков, з яким у неї неприємні стосунки й який не працює та зловживає спиртними напоями. Слідчий запропонував Сидорчук особисто переговорити з Саковим і з'ясувати його причетність до цієї крадіжки, і тільки потім звернутись до нього з тим, щоб він почав досудове розслідування за цим фактом.

Чи порушив слідчий будь-яку засаду кримінального провадження?

2. Лапшину було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 187 КК України (розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб). Слідчий з метою встановлення всіх співучасників кримінального правопорушення направив начальнику поштової установи постанову, в якій вимагав усі листи, що надходять на адресу Лапшина, спочатку передавати йому, а потім направляти Лапшину.

Оцініть законність дій слідчого.

3. У районному суді м. Києва розглядалися матеріали кримінального провадження по обвинуваченню неповнолітнього Бабанова (учня 10 класу) у нанесенні тяжких тілесних ушкоджень учневі паралельного класу під час бійки в школі. У судовому засіданні з'явилися однокласники обвинуваченого та потерпілого. Батьки обвинуваченого наполягали на тому, аби однокласники були виділені з залу судового засідання, оскільки вони не хочуть зайвого розголосу цієї події. Батьки потерпілого, зі свого боку, заперечували проти цього, зазначаючи, що судовий розгляд кримінального провадження є відкритим, і хай однокласники Бабанова дізнаються з ким вони навчаються.

Яке рішення і на підставі якої засади кримінального процесу має прийняти суддя в цій ситуації?

4. У підготовчій частині судового засідання по обвинуваченню Проніна, Маслова й Захарчука у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 152 КК України (згвалтування, вчинене групою осіб), обвинувачений Пронін заявив клопотання про проведення закритого судового засідання. Суд відмовив у задоволенні клопотання обвинуваченого, мотивуючи відмову тим, що ні потерпіла, ні інші обвинувачені не наполягають на розгляді кримінального провадження в закритому засіданні.

Чи правильно вчинив суд?

Що означає гласність судового розгляду?

У яких випадках допускається закритий судовий розгляд?

Питання для самоконтролю:

1. Як ви розумієте поняття “засада кримінального процесу”?
2. Чому йдеться мова про систему засад, а не про їх сукупність?
3. Які засади кримінального процесу проголошені у міжнародно-правових документах і як вони реалізуються в Україні?
4. Що таке конституційні засади, назвіть їх?
5. Які погляди щодо класифікації засад існують у спеціальній літературі?
6. Розкрийте зміст кожної з відомих вам засад.
7. У чому полягає засада публічності? Чи відрізняється вона від засади гласності?
8. Який зміст засади диспозитивності у кримінальному процесі?
9. Чи закріплена в законі засада презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини?

Теми рефератів, доповідей:

1. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність під час кримінального провадження.
2. Засада недоторканності житла чи іншого володіння особи та її реалізація у кримінальному провадженні.
3. Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини як засада кримінального процесу.
4. Змагальність та свобода в поданні особами до суду доказів і диспозитивність як засади кримінального судочинства.
5. Свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї як конституційна засада правосуддя у кримінальному провадженні.
6. Розумність строків як засада кримінального процесу.
7. Заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення як конституційна засада українського правосуддя.

Завдання для самостійної та індивідуальної роботи:

1. Розподіліть усі відомі вам засади кримінального провадження України за запропонованою схемою:

ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ		
Загальноправові	Міжгалузеві	Галузеві

2. Надайте характеристику засаді кримінального провадження, заповнивши таку таблицю:

МОВА, ЯКОЮ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ				
Норма тивне	З міст	Виня тки з	Поняття особи, що не	Права осіб, що беруть участь у справі

джерело закріплення	засади	основного змісту засади	володіє мовою кримінального провадження	та не володіють мовою кримінального провадження